

Zoran Grbić¹

UDC 323.1:28

323.28:28

Stručni rad

Primljen: 16. 06. 2017.

Prihvaćen: 12. 09. 2017.

„MUSLIMANSKA BRAĆA“ – TERORISTIČKA ORGANIZACIJA ILI NE?

APSTRAKT: Početkom 2017. godine američke vlasti pokrenule su inicijativu za proglašenje *Muslimanske braće* (skrać. MB) za terorističku organizaciju. Ovaj rad pokušaće, u kratkim crtama, da ukaže na najvažnije događaje u Egiptu koji su ovu organizaciju, posle dužeg vremena, doveli u fokus najnovijeg interesovanja američke administracije. Rad će se primarno baviti analizom ovih događaja – iz ugla praćenja islamističke linije u politici ove organizacije, kao i ustanovljavanjem terorističkih zastranjivanja na toj liniji u različitim vremenskim etapama, te i takve politike MB. Reč je o periodizaciji, čija početna etapa neposredno prethodi izbijanju Egipatske revolucije januara 2011. godine. Njen nastavak vezuje se za dolazak Muslimanske braće i predsednika Muhameda Mursija na vlast u ovoj zemlji 2011–2013. godine, dok se završetak vremenskog okvira analize smešta u godine koje su usledile nakon zabrane rada Muslimanske braće i masovnog političkog progona članova ove organizacije. U zaključku, biće učinjen pokušaj sumiranja i ocene rezultata analize tj. ustanovljenih elemenata koji daju eventualni osnov za aktuelno američko preispitivanje terorističke strukturisanosti Muslimanske braće.

KLJUČNE REČI: Muslimanska braća, američka administracija, inicijativa, teroristička organizacija.

¹ doktorand Fakulteta za bezbjednost i zaštitu Banja Luka, E-mail: zorangrbic26@gmail.com

1. Uvod

Početak 2017. godine u američkom Senatu i Kongresu pokrenuta je inicijativa u vezi s preispitivanjem osnovanosti da se organizacija „Muslimanska braća“ (*ar. Ikhwan Muslimun*, u daljem tekstu MB) proglasi za stranu terorističku organizaciju. Zakonodavne vlasti SAD zatražile su od Stejt Departmenta da se precizno odredi u tom pogledu i da, na osnovu postojećih kriterijuma koji regulišu ovu materiju, navede argumentaciju u prilog ili protiv osnovanosti ovog zahteva, podnetog od strane jednog republikanskog senatora.² U dokumentu kojim je zvanično pokrenuta ova inicijativa američki Kongres ukazao je na činjenicu da su vlasti nekoliko zemalja (Saudijske Arabije, UAE, Bahreina i Egipta) u periodu 2013–2014, proglasile ovu organizaciju za terorističku organizaciju a da su druge zemlje, poput Rusije i Sirije, učinile to još ranije (sirijska vlada 1980. i Vrhovni sud Ruske Federacije 2013. godine).

Otvaranje pitanja odnosa SAD prema MB, koje se poklopilo sa pripremama za otpočinjanje predsednikovanja Donalda Trampa i rada nove državne administracije, izazvalo je veliku pažnju američke stručne i šire javnosti. U nekim krugovima pojavila se i zabrinutost zbog ovog ponovnog fokusiranja na MB, uz upozorenje da bi stavljanje ove organizacije na Stejt Departmentovu listu stranih terorističkih organizacija³ moglo imati negativne posledice po američku spoljnu politiku na Bliskom istoku. Posmatrano iz ugla kritičara senatske inicijative, američki interesi u pomenutom regionu mogli bi biti ugroženi, prema njihovoj oceni, nepotrebnim preispitivanjem američkog stava prema ovoj, izvorno egipatskoj organizaciji, koju je 1928. godine osnovao egipatski propovednik i nastavnik arapskog jezika, Hasan al-Bana.⁴

²https://www.cruz.senate.gov/files/documents/Bills/20151103_MuslimBrotherhoodTerroristDesignation.pdf. Pristupljeno 10. 05. 2017. godine.

³ Spisak sa ostalim podacima videti na adresi: <https://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>. Pristupljeno 13. 05. 2017. godine.

⁴ Jedna od najčešće citiranih zapadnjačkih studija na temu Muslimanske braće i njenog osnivača i ideologa Hasana al-Bane jeste od Ričarda Mičela. Mitchell, R.P., *The Society of the Muslim Brothers*, Oxford University Press, New York, 1993.

Posle nepune četiri godine otkako je izveden vojni udar u Egiptu, kojim je svrgnut s vlasti demokratskim putem izabrani predsednik iz redova MB (Muhamed Mursi) i nakon što je zabranjen rad ovoj organizaciji (i grupama koje su iz nje potekle, kao i njenim nevladinim organizacijama), MB se ponovo našao u žiži interesovanja kreatora globalne i regionalne politike u ovom, ratom devastiranom, području. Bez pretenzija da damo odgovor na pitanje koje se prirodno nameće u pogledu motiva i uzroka za preispitivanje terorističke strukturisanosti MB, ovim radom ćemo pokušati ukazati na moguće okvire i pravce promišljanja na ovu temu.

2. Buđenje MB

Početak novog milenijuma zatekao je organizaciju MB i njeno rukovodstvo u dubokom ideološkom previranju i preispitivanju dotadašnjih programskih načela – sve u cilju aktivnijeg učešća u javnom političkom životu Egipta. Novo vreme i izmenjene geostrateške i geopolitičke okolnosti i odnos snaga u međunarodnoj zajednici, kao i refleksije ovih krupnih promena na političke procese u regionu Bliskog istoka i severne Afrike, posebno u prvoj polovini početne dekade, doveli su čelnike organizacije do spoznaje o potrebi aktivnijeg prilagođavanja MB promenama unutar egipatskog društva. Da bi se taj proces mogao uspešno okončati bilo je neophodno najpre izvršiti određene reforme unutar samog ideološko-političkog koncepta organizacije.

Ni čitava decenija od septembarskog terorističkog napada 2001. godine nije bila dovoljna da uminu strepnje Zapada od islamizma, a organizacija koja je iznikla na ovoj ideologiji i koja je pritom imala funkcionalnu i gusto razučenu mrežu polumilionskog članstva, već je sredinom te decenije bila spremna za preuzimanje vlasti u Egiptu.

Holandski ekspert za Bliski istok i stručnjak za islamističke pokrete, Rul Mejer (Roel Meijer), u jednoj od svojih studija posvećenih MB, navodi da je suštinski problem i izazov za organizaciju bio izbor načina na koji je trebalo izvršiti promene unutar ideološkog diskursa tj. kako izvršiti zamenu starih ideja novim, a ne udaljiti se previše od bazične ideologije islamističkog aktivizma po kojem je organizacija postala globalno prepoznatljiva i bila uzor mnogim islamističkim grupama još od vremena svog osnivanja, s kraja dvadesetih godina prošlog veka.

Najveći izazov nalazio se u prilagođavanju pravilima i vrednostima same demokratije, što nije išlo lako, jer su mnoga važna društvena pitanja, poput prava žena i manjina u egipatskom društvu, zatim pitanje slobode izražavanja, posebno u sferi kulture i dr., različito tumačena iz ugla islamističke dogme koja je insistirala na tome, kako navodi Mejer, da se „demokratija mora uklopiti u islamske reference“. Ishod ovih promena, posmatrano iz ravni ideološke svesti većine članova MB, napravio je pravu „zbrku starog i novog u terminologiji, da'Ve⁵ i politike, verovanja u Boga (iman) i građanskih prava“.⁶ I pored očigledne pojmovno-terminološke zbunjenosti koja je zahvatila članstvo nakon ovih ideoloških prestrojavanja, učestvujući na parlamentarnim izborima 2005. godine pod sloganom „Islam je rešenje“, organizacija je uspela da osvoji najveći broj poslaničkih mandata.⁷ Bilo je ovo iznenađenje za mnoge, međutim, pojedini eksperti ocenjuju da je ovakav uspeh napravljen zahvaljujući „otvorenijoj političkoj klimi i odluci Mubarakovog režima, donetoj bez presedana, da se omogući slobodna kampanja tzv. nezavisnim kandidatima“.⁸

Bez obzira na ove ustupke režima, okolnosti u kojima se organizacija predvođena liderom Muhamedom Badijem (Mohammed Badie) nalazila već duže vreme nisu bile povoljne za masovniji otpor vlastima s obzirom na zapažanje pojedinih autora da se „na hiljade članova Braće nalazilo u zatvorima zbog zagovaranja političkih reformi i liberalizacije, suprotno politici Mubarakove vladajuće Nacionalne demokratske partije (NDP). Ustavni amandmani iz 2007. godine samo su još otežali grupi [MB] učešće na parlamentarnim i predsedničkim izborima pošto su, prema novim zakonskim okvirima, na izborima mogle učestvova-

⁵ Apel, poziv. Ovde u značenju „poziva, upućenog ljudima od Boga i njegovih poslanika da se veruje u islamsku religiju“. Božović, R./Simić, V., *Pojmovnik islama*, Narodna knjiga-Alfa, Beograd, 2003.

⁶ Meijer, R., *The Muslim Brotherhood and the Political: an Exercise in Ambiguity*. [http://www.academia.edu/10333357/_The_Muslim_Brotherhood_and_the_Political_An_Exercise_in_Ambiguity_in_The_Muslim_Brotherhood_in_Europe_Roel_Meijer_and_Edwin_Bakker_ed._Hurst_and_Co._Columbia_University_Press_2012_pp._291-316_\(24.05.2017\).](http://www.academia.edu/10333357/_The_Muslim_Brotherhood_and_the_Political_An_Exercise_in_Ambiguity_in_The_Muslim_Brotherhood_in_Europe_Roel_Meijer_and_Edwin_Bakker_ed._Hurst_and_Co._Columbia_University_Press_2012_pp._291-316_(24.05.2017).)

⁷ Isto.

⁸ American Foreign Policy Council, *Muslim Brotherhood*. http://almanac.afpc.org/sites/almanac.afpc.org/files/Muslim%20Brotherhood_1.pdf

ti samo registrovane partije dok je verskim pokretima bilo zabranjeno učešće, zbog čega je MB bojkotovao izbore 2010. godine u zemlji.⁹

3. Egipatska revolucija 2011. i osvajanje vlasti MB

Talas krupnih demokratskih promena u arapskim zemljama, koji se iznenada pojavio u Tunisu, stigao je do Egipta krajem januara 2011. godine. Masovni protesti organizovani širom zemlje protiv policijske brutalnosti i korumpirane vlasti predsednika Mubaraka, pokrenuli su MB na odlučniju političku akciju. U proteste koji su na ulice egipatskih gradova izveli milone ljudi, uglavnom mlađe životne dobi i različitih političkih uverenja, uključila se i omladina MB samorganizujući svoje aktivnosti, pošto se u početku rukovodstvo organizacije i starije članstvo držalo po strani od ovih događaja i nije imalo jasan politički stav prema novonastaloj situaciji u zemlji.

Nakon što je Mubarak svrgnut s vlasti i pošto je Vrhovni vojni savet preuzeo privremenu upravu u zemlji, najavivši raspisivanje parlamentarnih izbora, organizacija MB je donela odluku o osnivanju političke partije, pod nazivom Partija slobode i pravde, radi učešća u demokratskom izbornom procesu održanom krajem iste godine.

Prema oceni Nejtana Brauna (Nathan J. Brown), američkog stručnjaka za Bliski istok, znatno pre nego što će izbiti Egipatska revolucija 2011. godine, u odnosu između rukovodstva organizacije i mlađih aktivista MB pojavile su se krupne razlike ne samo u pogledu političko-ideološkog programa, već i po pitanju budućeg ustrojstva same organizacije. Grupa mlađih aktivista organizacije „protivila se dotadašnjem centralizovanom načinu upravljanja i odlučivanja unutar MB, zalažući se za decentralizaciju i otvoreniji odnos među samim članovima, kao i za liberalniji stav po pitanju stvaranja koalicija sa drugim političkim činiocima u zemlji“.¹⁰

Suštinsko pitanje, oko kojeg su se vodile polemike u egipatskoj javnosti, ali i u međunarodnim akademskim krugovima, ticalo se

⁹ Isto.

¹⁰ Brown, N., *The Muslim Brotherhood*, Carnegie Endowment for International Peace, Washington D. C., 2011. http://carnegieendowment.org/files/0413_testimony_brown.pdf (10.05.2017.)

budućeg odnosa MB prema čitavoj lepezi bazičnih ideoloških komponenti programa same organizacije od kojih je, svakako, najvažnija bila ona ideološka odrednica o apriornoj i sveobuhvatnoj islamizaciji države i društva. Neizvesnost u tom pogledu, Braun je definisao kao dilemu o postojanju „skrivenne agende“ u progamu MB.¹¹ Reč je, zapravo, o sumnjama koje su pojedini analitičari i eksperti u regionu Bliskog istoka i izvan njega, u zapadnom krugu zemalja, imali prema stvarnim namerama rukovodstva MB po pitanju reformi egipatskog društva, strahujući da će organizacija, po preuzimanju vlasti, izvršiti radikalnu islamizaciju države i celokupnog društvenog života u zemlji.

Odnevši pobjedu na parlamentarnim izborima krajem 2011. godine, zvaničnici MB, odnosno predstavnici pobjedničke političke opcije Partije slobode i pravde, u svojim postizbornim izjavama pokušali su da odbace ove sumnje iznoseći da „Muslimanska braća nisu zainteresovana za nametanje islamskih vrednosti u Egiptu [dodajući] mi smo umerena i poštena stranka. Želimo da primenimo osnove šerijatskog zakona na pošten način, koji uvažava ljudska i lična prava [...] Muslimanska braća poštuju svačiji izbor u vezi sa religijom i načinom života“.¹²

Ni po svojoj formi, a još manje po svom sadržaju, ova izjava nije bila ubedljiva, pogotovo za stanovnike Egipta neislamske vere, ali i za posmatrače na Zapadu, posebno u redovima državnih administracija koje su u prošlosti ekonomski i vojno podržavale egipatske režime. S primetnom rezervom i nervozom prema izjavama ove vrste, odnosio se i sam egipatski vojni vrh, koji je takođe učestvovao u formiranju centralne predstavnčke vlasti februara 2012. godine predloživši po sopstvenom izboru gotovo jednu petinu od ukupnog broja poslanika u Donjem domu egipatskog parlamenta.

¹¹ Isto.

¹² Srna, (04. 12. 2011), *Muslimanska braća: Nećemo ugroziti lične slobode*. Preuzeto 11. 05. 2017 sa Blic online-vesti. Adresa sajta: <http://www.academia.edu/vesti/svet/muslimanska-braca-necemo-ugroziti-licne-slobode/qn12ekv>.

4. Vojni prevrat i zabrana rada MB

Već u julu 2013. godine, samo godinu dana od preuzimanja predsedničke dužnosti, Muhamed Mursi (Mohamed Morsi el-'Ayat), visoki funkcioner MB i Partije slobode i pravde, posle niza masovnih građanskih protesta organizovanih širom Egipta, zbačen je s vlasti vojnim pučem. Iza vojnih generala, organizatora prevrata predvođenih komandantom Vrhovnog saveta oružanih snaga, Abdulom Fatahom el-Sisijem ('Abdel Fattah el-Sisi), stajala je i grupa predstavnika građanske opozicije – otvorenih kritičara Mursijeveg režima.

Pristalice ovog kratkotrajnog režima, uglavnom iz redova članstva i simpatizera MB, nakon Mursijeve svrgavanja s vlasti i hapšenja, organizovale su brojne proteste u znak podrške svom lideru, što je izazvalo energičnu reakciju vojnih vlasti prema demonstrantima. Usledila je ubrzo i reakcija vrhovnih sudskih organa koji su, septembra 2013. godine, doneli presudu o zabrani rada MB, njenih nevladinih organizacija, kao i grupa koje su nastale iz MB.

Sumirajući rezultate Mursijeve jednogodišnje predsedničke vladavine nameće se zaključak o opravdanosti sumnji o kojima je prethodno bilo reči. Postavši, peti po redu, egipatski predsednik, Mursi je nakon kraćeg vremena počeo da priprema egipatsku javnost za korenite ustavne promene s ciljem dublje islamizacije društva i proširenja svojih predsedničkih ovlašćenja. Efekat ovakve politike bio je masovni odijum građana u čijoj je percepciji Mursi postao novi „faraon i egipatski dikator“ koji je uzurpirao poverenje najširih slojeva egipatskog stanovništva. Nezadovoljstvo je počelo da poprima forme ozbiljnog uličnog nasilja već u ranoj fazi predsedničkog mandata. Na meti napada našli su se objekti MB i Partije slobode i pravde koje su demonstranti u pojedinim gradovima opljačkali i devastirali.¹³

Zanimljiva je analiza ovih događaja iz perspektive jednog od vodećih savremenih islamologa i stručnjaka za Bliski istok, američkog profesora Džona Espositoa (John L. Esposito). U svom članku za pozna-

¹³ Richard Spencer, (23. 11. 2012.), *Violence breaks out across Egypt as protesters decry Mohammed Morsi's constitutional 'coup'*. Preuzeto 06.06.2017. sa The Telegraph-News. Adresa sajta: <http://www.telegraph.co.uk/news/9699801/Violence-breaks-out-across-Egypt-as-protesters-decry-Mohammed-Morsis-constitutional-coup.html>.

ti novinski portal Huffingtonpost (Huffingtonpost), Espozito iznosi uporedne podatke o broju napada tj. akata nasilja izvršenih u Egiptu u periodu od nepune dve godine – pre i posle vojnog udara iz jula 2013. godine. „U dvadeset dva meseca nakon egipatskog puča u julu 2013. bilo je više od 700 napada širom Egipta, u odnosu na 90 napada u [istovetnom] periodu koji je prethodio puču. Hjumen rajts voč (Human Rights Watch) objavio je podatak o zlostavljanju 41.000 političkih zatvorenika (uglavnom članova Muslimanske braće). Prema Amnesti internešenalu (Amnesty International), u Egiptu je 2014. godine izvršeno 509 smrtnih kazni, [što je] drugi najviši broj u svetu. Sisijev egipatski režim postavio je rekorde u državnom nasilju, represiji, masovnom hapšenju, zatvaranju i smrtnim kaznama kojima nema poznatog primera u modernoj egipatskoj istoriji“.¹⁴

Prema ovom ekspertu, nakon puča i političkog obračuna vlasti sa organizacijom MB, egipatskoj omladini preostao je jedino izbor jedne od dve alternative: da se pomiri sa stanjem u društvu i prihvati postojeći, kako ga Espozito naziva, neofašistički poredak ili da razmišlja o pridruživanju jednom revolucionarno-političkom i utopijskom projektu, kao što je ISIS.

I zaista, u obračunu s demonstrantima avgusta 2013. godine, egipatske snage bezbednosti upotrebile su krajnje prekomernu silu ubivši, prema izveštaju Hjumena rajts voča objavljenom godinu dana kasnije, najmanje 817 lica na kairskim trgovima al-Nahda i Raba al-Adavija.¹⁵ Posle ovih događaja, „... više od 20.000 članova MB je uhapšeno i odvedeno u policijski pritvor na neodređeno vreme, od kojih je 195 osuđeno na smrtnu kaznu u masovnim i nezakonito vođenim postupcima. I sam predsednik [Mursi] osuđen je na smrt“.¹⁶

¹⁴ John L. Esposito, (03. 09. 2016.), *The Muslim Brotherhood, Terrorism and U.S. Policy*. Preuzeto 06.06.2017. sa Huffpost. Adresa sajta: http://www.huffingtonpost.com/john-l-esposito/the-muslim-brotherhood-te_b_9329246.html

¹⁵ Index.hr (12. 08. 2013.), *Izvešće HRW-a: Masakr u Egiptu 2013. planiran!* Preuzeto 11.06.2017. sa Index.hr/ vijesti. Adresa sajta: <http://www.index.hr/vijesti/clanak/izvjescje-hrwa-masakr-u-egiptu-2013-planiran/765087.aspx>

¹⁶ House of Commons Foreign Affairs Committee, (07. 11. 2016.), *“Political islam”, and the Muslim Brotherhood Review. Sixth Report of Session 2016-17*. Preuzeto 12. 05. 2017. sa Publications.parliament.uk. Adresa sajta: <https://www.publications.parliament.uk/pa/cm201617/cmselect/cmfaaff/118/118.pdf>.

5. Odnos MB prema političkom nasilju i veze s terorističkim organizacijama

Brojni autori i eksperti za terorizam ukazuju na postojanje nesumnjivih i čvrsto uspostavljenih veza i relacija između MB i pojedinih islamističkih terorističkih organizacija na Bliskom istoku i severu afričkog kontinenta. U argumentovanju ove povezanosti obično se polazi od analize zajedničkih imenitelja, u prvom redu od islamističke platforme u programima MB i ekstremnih terorističkih organizacija islamističkog tipa. Pritom, ideološki okvir i pitanja koja se razmatraju kreću se od preziranja demokratije i odbacivanja zapadnjačkih civilizacijskih vrednosti i modela organizovanja države i društva, preko islamizacije sveukupnih društvenih odnosa u zemljama s većinskim muslimanskim stanovništvom, pa do uspostavljanja globalnog halifata i vladavine šerijata u jednoj, jedinoj i nedeljivoj muslimanskoj zajednici – *ummi*. U ređim slučajevima predmet uporedne analize eksperata odnosi se na metodologiju kojom se ostvaruju konkretni teroristički ciljevi.

Prema istraživanjima koja kontinuirano preduzima američka nevladina organizacija Di Investigativ prodžekt on terorizam (The Investigative Project on Terrorism – IPT), specijalizovana za praćenje i analizu pojava radikalnog islamističkog terorizma u svetu, organizacija MB i danas ima aktivnu ulogu u promovisanju terorizma koji je na liniji suprotstavljanja američkim interesima. Kao primer za ovu opštu konstataciju, navodi se podrška koju MB pruža palestinskoj organizaciji Hamas u sukobu ovog islamskog pokreta otpora sa „američko-cionističkim interesima na palestinskoj okupiranoj teritoriji“.¹⁷ U prilog zaključku da je MB teroristička organizacija, pomenuta nevladina organizacija se u jednom od svojih dokumenata poziva na saopštenje vrhovnog vođe MB, Muhameda Akifa (Muhammad Mahdi Akef) iz novembra 2007. godine u kojem se kaže da „grupa [MB] ostaje posvećena nasilju nad onima koje smatra za okupatore [te da je] obećao 10.000 boraca za Palestinu ali da je na [egipatskoj] vladi da ih naoruža i vojno obuči“.¹⁸ U istom saopštenju, navodi se dalje u pomenutom dokumentu, Akif je negirao postojanje

¹⁷ The Investigative Project on Terrorism, *The Muslim Brotherhood*. Preuzeto 12. 05. 2017. sa IPT. Adresa sajta: <http://www.investigativeproject.org/documents/misc/135.pdf>

¹⁸ Isto.

al-Kaide smatrajući da je posredi američko-cionistička obmana. Nekoliko meseci kasnije, lider MB javno je priznao da je Osama bin Laden mudžahid, a ne terorista, dodavši kako ne sumnja u njegovu iskrenost kada je reč o borbi protiv okupacije. „Ime [al-Kaida] je američki izum, ali kao koncept i organizacija, al-Kaida potiče od tiranije i korupcije“.¹⁹

Ovakve izjave eksplicitne podrške bin Ladenu naišle su na kritiku vodećih političkih i verskih ličnosti u zemlji, pa ih je lider MB, prvom prilikom koja mu se ukazala, javno ublažio tvrdnjama kako „MB nema nikakve veze sa al-Kaidom, ili Osamom bin Ladenom...[te da je MB] protiv nasilja, osim u borbi protiv okupatora“.²⁰

Prema izveštaju britanske organizacije Najn Bedford Rou (Nine Bedford Row), koja osim u oblastima kao što su britansko i međunarodno pravo vrši istraživanja i na polju međunarodnog terorizma, ključne ličnosti pomenute zloglasne terorističke organizacije „...Osama bin Laden, Ayman Zawahiri i Aballah Yusuf Azzam...sva trojica su imali direktne veze s Muslimanskom braćom“.²¹ I ne samo čelnici al-Kaide, već i lideri drugih terorističkih organizacija i grupa, poput Islamske države, Boko Harama, al-Šababa i militantnih islamista na Sinajskom poluostrvu (poznatijih kao Ansar Beit al-Maqdis) bili su direktno ili indirektno povezani s MB zagovarajući „iste bazične ideološke vrednosti čiji koreni vode do MB“. Pomenućemo samo najpoznatije među njima, kao što su: Jusuf al-Karadavi (Yusef al-Qaradawi), bivši član MB i samoprovzani princ Islamske države, Muhamed Jusuf (Mohammed Yusuf), osnivač Boko Harama i bivši član nigerijskog ogranka MB i Ahmed Abdi Golan, generalni sekretar Saveza islamskih sudova, somalijske organizacije nastale iz okvira somalijskog ogranka MB (9 Bedford Row 2015: 92–95).

Pozivajući se na mišljenje saudijskog novinara i dobrog poznavaoa aktuelnih islamističkih pokreta i organizacija, Mšarija al-Zajdija (Mshari al-Zaydi), ova londonska ekspertska organizacija zaključuje svoj izveštaj o MB stavom da bi bilo pogrešno i opasno poći od pretpostavke da MB nisu više uticajni, jer postoji realna mogućnost

¹⁹ Isto.

²⁰ Isto.

²¹ The History of the Muslim Brotherhood, A Report by 9 Bedford Row (02.04.2015). Preuzeto 12.05.2017. sa 9Bedford Row. Adresa sajta: 9bri.com/wp-content/uploads/2015/04/Report-on-the-History-of-the-Muslim-Brotherhood1.pdf

da ova organizacija ponovo aktivira svoje vojno krilo tzv. Tajnu službu, iz osвете prema Sisijevom režimu (9 Bedford Row 2015: 150).

Ispitivanjem povezanosti MB sa aktuelnim teroristiĀkim strukturama, koje deluju u kriznim podruĀjima, kao što su Sirija, Irak, Palestina, Sinajsko poluostrvo i Jemen, bavio se detaljno i britanski parlament, taĀnije njegov Donji dom. U studiji koju je objavio krajem prošle godine Komitet za spoljne poslove Donjeg doma, sublimirani su rezultati ekspertskih istraŀivanja na ovu temu.²²

U poglavlju koje se odnosi na involviranost MB u nasilje i terorizam, polazi se od naĀelnog stava da je ova organizacija u političkom ŀivotu, uglavnom, koristila postepene i nenasilne metode za osvajanje vlasti, prihvatajuĀi sopstveni opozicioni status sve dok bi proces islamizacije odnosa u društvu napredovao. Međutim, kada bi islamizacija u zemlji popuštala ili u situaciji kada bi njen uĀinak bio beznaĀajan i neefikasan, MB je, s vremena na vreme, pribegavao nasilju i, ređe, terorizmu. Nakon gubitka vlasti 2013. godine, pojedine grupe unutar Ālanstva egipatskog MB okrenule su se nasilju. ReĀ je o grupama s nazivima poput *Narodni pokret otpora*²³ i *Revolucionarna kazna*²⁴, Āiji pripadnici za izvođenje teroristiĀkih akcija koriste improvizovana eksplozivna sredstva.

²² House of Commons Foreign Affairs Committee, "Political islam", and the Muslim Brotherhood Review. Sixth Report of Session 2016-17.

²³ Prema podacima dostupnim na sajtu TRAC (Terrorism Research & Analysis Consortium), u pitanju je pokret Āiji pripadnici podrŀavaju oruŀani otpor egipatskim vojnim i bezbednosnim snagama, s ciljem povratka egipatskog društva na političke pozicije neposredno nakon Egipatske revolucije iz 2011. Pokret je povezan s razliĀitim grupama koje se, takođe, oruŀano suprotstavljaju egipatskim vlastima, poput *Revolucionarne kazne*, *Narodnog otpora u Gizi*, *Zastrašivanja u Aleksandriji* i *Pokreta Molotov*. PodruĀje aktivnosti pokreta je u Gizi i Aleksandriji. Pristupljeno 08. 06. 2017. Adresa sajta: <https://www.trackingterrorism.org/group/popular-resistance-movement>.

²⁴ PodruĀje aktivnosti ove grupe, koja se vremenom izdvojila iz Narodnog pokreta otpora, nalazi se u Fajumu, Aleksandriji i Beni Suefu. Njeni pripadnici, koji bi se pre mogli opisati kao revolucionarni nacionalisti, nego dŀihadisti, preduzimali su nasilne akcije uglavnom manjeg stepena opasnosti protiv egipatskih snaga bezbednosti i puĀištĀkih elemenata u društvu, politĀkih oponenta svrgnutog predsednika Mursija. Grupa je poznata po korišćenju improvizovanih eksplozivnih sredstava koje je upotrebila u skoro 50% svojih akcija. Poslednja akcija pripisana istovremeno ovoj grupi i ISIS-ovoj filijali u Egiptu, izvedena je januara 2016. godine na policijske snage u Gizi, kada je smrtno stradalo deset lica (sedam policajaca i tri civila), dok je trinaest osoba ranjeno. The Tahrir Institute for Middle East Policy, *Revolutionary Punishment*. Pristupljeno 08. 06. 2017. Adresa sajta: <https://timep.org/esw/terror-groups/revolutionary-punishment/>

Pojedini stručnjaci prave jasnu paralelu između MB i militantnih islamističkih grupa, poput palestinskog Hamasa²⁵ i libanskog Hizbulaha²⁶, tvrdeći da se MB, kao što to ove organizacije čine u svojim zemljama, uključuje na istovetan način u demokratske procese u Egiptu, pritom vešto kombinujući demokratska s nasilnim sredstvima, kad god je to neophodno, ponekad i istovremeno. Poređenje s Hamasom u prvom planu se tiče konekcija članova MB s pripadnicima vojnog krila ove palestinske organizacije Izedin al-Kasam brigada (Izz ad-Din al-Qasam Brigades).

Ispitujući povezanost MB s terorističkim organizacijama, članovi Komiteta za spoljne odnose britanskog Donjeg doma ustanovili su da političke islamističke grupe u koje ubrajaju i MB, čak i kad same ne preduzimaju nasilje, ohrabruju i podržavaju druge u njegovom korišćenju radi ostvarivanja nekog političkog cilja. Postoje ozbiljne sumnje u pogledu postojanja pragmatičnih saveza sklopljenih između MB i islamističkih i militantnih organizacija koje deluju u pojedinim ratnim područjima Sirije i Jemena. Prema jednim pokazateljima, MB i al-Kaida su već uključene u oružane konflikte protiv zajedničkog neprijatelja u ovim zemljama. Prema drugima, kad je reč o sirijskom ratištu, pojedini elementi povezani sa sirijskim ogranakom MB uveliko ratuju protiv Asadovog režima. U Libiji, iako organizacija MB ove zemlje nije direktno uključena u sukobe, pojedini njeni pripadnici u savezu su s najekstremnijim islamističkim elementima koji deluju u ovoj zemlji protiv kontrarevolucionarnih snaga različitih ideoloških boja i usmerenja. U vojnom sukobu u Jemenu, deo članstva provladine partije Islah, koja osim salafijskih i plemenskih elemenata u svojim redovima ima i članove

²⁵ Iako je ova organizacija osvojila većinu poslaničkih mesta na palestinskim parlamentarnim izborima održanim januara 2006. godine, „brojne zemlje, uključujući Sjedinjene Države, proglasile su Hamas terorističkom organizacijom“, Хурани, А., *Историја арапских народа*, Клио, Београд, 2016, стр. 563.

²⁶ „Kao i uvek, libanska politika održavala je šire geopolitičko nadmetanje u regionu, uz prozapadne snage koje je podržavala Saudijska Arabija...usmerene protiv osovine Irana, Sirije i Hezbolaha. Sledećeg maja, [2006], posle odlučnog nastupa na izborima, [šiitska paravojna organizacija] Hezbolah se pridružio libanskoj vladi i postao njen najmoćniji činilac... Pošto su pregovori o integrisanju [Hizbulahovih] jedinica u regularne vojne snage propali, Hezbolah [2011] napada gradove u severnom Izraelu koristeći rakete nabavljene u Iranu, provocirajući reakciju Izraela, u kojoj je nastradalo više od hiljadu i po civila“. Isto, str. 546–547.

jemenskog ogranka MB, aktivno učestvuje u borbama protiv šiitskog Huti stanovništva i svrgnutog predsednika Alija Abdulaha Saleha (‘Ali ‘Abdullah Saleh).

Sumirajući rezultate istraživanja na temu involviranosti MB u islamistički terorizam, poslanici Donjeg doma britanskog parlamenta oprezno su definisali svoj stav koji upućuje na zaključak da je, u pogledu donošenja odluke o proglašavanju MB za terorističku organizaciju, neophodno i dalje pomno pratiti društvene procese u Egiptu, pošto se ključna argumentacija u vezi s ovim, za britanski parlament i vladu podjednako važnim bezbednosnim pitanjem, nalazi upravo u toj zemlji.

Kada je reč o američkoj spoljnoj politici i njenom odnosu prema arapskim islamističkim grupama i organizacijama, „posmatrano uglavnom, ali ne i isključivo kroz prizmu egipatske Muslimanske braće“, Stiven Bruk (Steven Brooke), profesor političkih nauka na Univerzitetu Luisvil i stručnjak za Bliski istok, razlikuje, mogli bismo reći, nekoliko etapa u razvoju ovih odnosa tokom poslednjih nekoliko decenija.

Prva etapa odnosi se na razdoblje „epizodne saradnje tokom Hladnog rata, koja je počivala na logici konkurencije među supersilama“²⁷. Druga se tiče kraja Hladnog rata, koji se „sablansno“ poklopio s pokušajem alžirskih islamista da na demokratski način, putem izbora, osvoje vlast u zemlji, u čemu ih je sprečila alžirska vojska podržana od strane Zapada. Treća etapa, prema Brukovom mišljenju, obuhvata period „dugog procesa formulisanja zvanične američke politike prema islamistima, vođenog u senci alžirskih događaja, tokom administracije predsednika Klinton“a. Naredna etapa je etapa „zvaničnog odbacivanja islamističkih pokreta“ nakon događaja od 11. septembra 2001. godine, čak i u slučaju kada zahvaljujući islamskom aktivizmu ovi pokreti dođu na vlast (slučaj s Irakom i Palestinom). Poslednja etapa obuhvata period Obamine administracije, koja je, prema Brukovoj oceni, napravila provizorne ali značajne korake u pravcu obnavljanja kontakata s islamističkim pokretima i čiji učinak tek treba procenjivati i vrednovati i to iz perspektive tzv. Arapskog proleća (Brooke, 2013).

²⁷ Steven Brooke, (februar 2013.), *U.S. Policy and the Muslim Brotherhood*. Preuzeto 13. 05. 2017. sa www.fpri.org. Adresa sajta: http://www.fpri.org/docs/West_and_Muslim_Brotherhood.pdf.

Prilikom promišljanja na temu američkog odnosa prema islamističkim i terorističkim grupama i organizacijama na Bliskom istoku, Bruk ukazuje i na jedno korisno pravilo u pristupu ovoj tematici. Kao prvo, neophodno je uvek poći od nepromenljivosti američkih strateških interesa, kao što su podrška državi Izrael i zaštita bliskoistočnih energetske resursa i drugo, imati na umu činjenicu da uprkos ovim fiksnim interesima, američka spoljna politika u ovom regionu stalno varira (Brooke, 2013).

6. Zaključak

U dugoj i krvavoj istoriji naroda širom Bliskog istoka i Severne Afrike ne bi bilo prvi put da se nađu u mreži izukršanih i „stalno varirajućih“ interesa velikih sila, kako je to lepo primetio Stiven Bruk u američkom slučaju. Skoro po ustaljenom pravilu, posledice ovog interesnog preplitanja velikih bile su uglavnom katastrofalne po ove narode i njihove društvene zajednice. U traganju za putem izbavljenja iz ovog košmarnog stanja znalo se čekati i decenijama, često i uzalud, sve dok vreme i izmenjene društvene okolnosti – pod uticajem promena interesnih pozicija krupnih političkih aktera – ne bi sami ponudili izlaz iz krize.

Posmatrano iz naše perspektive, bez obzira na to o kojim i koliko opravdanim interesima američke politike da je reč, preispitivanje terorističke pozadine MB u ovom trenutku moglo bi da ima negativne bezbednosne posledice po bliskoistočni region i šire i da dovede do povećanja stepena političke napetosti u ovom delu sveta. Ovo posebno s obzirom na činjenicu da se u ovom regionu već naziru krupna politička i strateška prestrojavanja, kao što su: vojna defanziva Islamske države, uz njenu istovremeno pojačanu terorističku aktivnost u međunarodnim okvirima, sve veći uticaj Irana i Rusije na zbivanja u regionu, međusobno približavanje Turske i Rusije, konsolidacija sirijskog režima, aktuelna kriza u odnosima između pojedinih zalivskih arapskih zemljama i njihova diplomatska izolacija Katara, trvenja i napetosti u odnosima između Egipta i Libije itd.

Neodmeren američki pritisak na MB doneo bi dodatnu radikalizaciju članstva ove organizacije, koje se već nalazi pod snažnim pritis-

kom egipatskog režima. Konstantni policijski i sudski progoni članova i simpatizera MB u Egiptu primorali su delove ove organizacije da se radikalizuje i ponovo okrene praktikovanju nasilja, kao što je to bio slučaj s MB tokom šezdesetih i sedamdesetih godina, u vreme njenog progona od strane Naserovog režima.

Pored toga, dosadašnje iskustvo međunarodne zajednice i arapsko-islamskih zemalja u suočavanju s politikom SAD upućuje na neophodnost pojačanog opreza u pogledu ocene adekvatnosti izbora mera i pravovremenosti poteza koje je ova zemlja spremna da preduzme u cilju otklanjanja ili ublažavanja posledica kriznih situacija u ovom delu sveta, posebno u slučajevima kada su izazivači tih kriza islamisti i njihove vlade, regularne vojne i bezbednosne snage islamističkih režima ili islamističke terorističke grupe i organizacije. Primera za neadekvatno ili pogrešno držanje SAD u kriznim situacijama ima na pretek u savremenoj istoriji arapsko-islamskih zemalja, od izbijanja Iranske revolucije i sovjetske agresije na Avganistan, preko iračko-iranskog sukoba i događaja u Alžiru početkom devedesetih godina prošlog veka, zatim Prvog i Drugog zalivskog rata, Prve i Druge palestinske intifade, kao i američkog rata u Avganistanu, pa do tzv. demokratskih revolucija širom arapskog sveta tokom „Arapskog proleća“ i ratova koji su potom usledili i koji se još uvek vode u Siriji, Iraku i Jemenu.

Poslednji slučaj pogrešne reakcije SAD poznat javnosti jeste onaj iz vremena Obamine administracije koja ni početkom 2014. godine nije imala pravi uvid u veličinu i ozbiljnost ISIS-ove pretnje u Iraku i Siriji.²⁸ O promašenosti i licemerju američke strategije „rata protiv terorizma“ i njegovog, navodno, humanog cilja – spasavanja života, na koji su se vlasti i najšira javnost u SAD uporno pozivali, svedoči i podatak od preko šeststo hiljada ljudi pobijenih tokom američkih vojnih intervencija u Avganistanu 2001. i Iraku 2003. godine, naspram „nešto više od tri hiljade trista ljudi“²⁹, koliko je ukupno likvidirala dotad najekstremnija islamistička teroristička organizacija al-Kaida u četrnaestogodišnjem periodu svog delovanja.

²⁸ Na ovakav zaključak indirektno upućuje i intervju predsednika SAD za Njujorker, u kojem je Barak Obama potcenjivački pripadnike ISIS-a nazvao „juniorskom ekipom terorista“. Vidi: Weiss, M./Hassan, H., *ISIS: u srcu vojske terora*, Buybook, Zagreb, 2015, str. 7.

²⁹ Тоденхфер, Ј., *Десет дана у „Исламској држави“*, Лагуна, Београд, 2016, стр. 29.

LITERATURA

a) Knjige

Božović, R./Simić, V., *Pojmovnik islama*, Narodna knjiga-Alfa, Beograd, 2003.

Хурани, А., *Историја арапских народа*, Клио, Београд, 2016.

Mitchell, R.P., *The Society of the Muslim Brothers*, Oxford University Press, New York, 1993.

Weiss, M./Hassan, H., *ISIS: u srcu vojske terora*, Buybook, Zagreb, 2015.

Тоденхефер, Ј., *Десет дана у „Исламској држави”*, Лагуна, Београд, 2016.

b) Članci

American Foreign Policy Council, *Muslim Brotherhood*. www.almanac.afpc.org.
www.cruz.senate.gov/files/documents/Bills/20151103_MuslimBrotherhood-TerroristDesignation.pdf.

House of Commons Foreign Affairs Committee, *“Political islam”, and the Muslim Brotherhood*, www.publications.parliament.uk.

The History of the Muslim Brotherhood, A Report by 9 Bedford Row (02. 04. 2015) *Review. Sixth Report of Session 2016-17*. www.9bri.com.

The Investigative Project on Terrorism, *The Muslim Brotherhood*, www.investigativeproject.org/documents/misc/135.pdf.

Index.hr (12. 08. 2013) *Izvjешće HRW-a: Masakr u Egiptu 2013.planiran!* www.index.hr.

John L. Esposito, (03. 09. 2016), *The Muslim Brotherhood, Terrorism and U.S. Policy*, www.huffingtonpost.com

Nathan Brown, *The Muslim Brotherhood*, Carnegie Endowment for International Peace, Washington D. C., 2011. www.carnegieendowment.org.

Richard Spencer, (23. 11. 2012), *Violence breaks out across Egypt as protesters decry Mohammed Morsi’s constitutional ‘coup’*. www.telegraph.co.uk

Roel Meijer, *The Muslim Brotherhood and the Political: an Exercise in Ambiguity*, www.academia.edu.

Srna, (04. 12. 2011), *Muslimanska braća: Nećemo ugroziti lične slobode*. www.blic.rs.

www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm.

Steven Brooke, (februar 2013), *U.S. Policy and the Muslim Brotherhood*. www.fpri.org.

The Tahrir Institute for Middle East Policy, *Revolutionary Punishment*. www.timep.org/esw/terror-groups/revolutionary-punishment/.

TRAC (Terrorism Research & Analysis Consortium). www.trackingterrorism.org/group/popular-resistance-movement.